

את עצמנו מיהו הגיבור המרכזי ומיהם גיבורי המשנה, מתגלה בפנינו שוב מלאכת המחשבת שבוצעה כאן. הגיבור האמיתי הוא האני היוצר, הכותב. למרות שסביר להניח שבין הסופרים יהיו כאלה שלא תהיה להם הזדהות מלאה עם הגיבור, ושיאמרו לעצמם: "גו... באמת... אני לא הייתי עושה את זה...", הרי במעמקי מעמקי לבו של כל יוצר ומטבע הדברים של כל מי שחפץ בתהילה, קיימת שאיפתו לדבוק בחיים שמשמעותם לפרסם שוב משהו חדש ולראות את שמו בצד פרסומו – ספרו.

הלבוש, שכותב הרומן נתן כאן למאבק האייתנים ולסערת היצרים הזו מהווה אך ורק הקצנה של הסטריאוטיפ הספרותי כדי להנהיר את התופעה ולאמתה.

האמן ברומן שלפנינו הוא הרי סופר. יוסף כהן-אלרן נזקק למספר דמויות של סופרים על מנת לתת לנו את עוצמת התחושות שאני מדברת בהן. תוך כדי הצגת גיבור-גיבוריו הוא מביא בפנינו דיאלוג, שיכול להיות גם שיחה פנימית אצל סופר:

"אבל רציתי לשאול אותך דברים, ירון, רציתי לשאול כמה דברים, מה דעתך?"
"בבקשה, שאל".

"על האנשים האלה שלך, יעל וחנן. אתה אולי לא רוצה שאשאל מאין הבאת את הדמויות, אבל אני בכל זאת סקרן לדעת אם יש בהן אמת. אפשר שיש בהן חצי אמת. הם קיימים? בדרך כלל ספר ראשון ניוון מחיי המחבר, אם ישירות ואם בעקיפין. גם הכתיבה בגוף ראשון אופיינית למדי לספר ראשון".

הרומן ירתק כל קורא, מאחר שהוא מכניס אותנו לתוך עולמו הפנימי של הסופר. מעבר לכך, היות שהקריאה הינה אחד הכלים החשובים ביותר עבור כל כותב, נראה לי שעבור הסופרים יש בספר זה ערך מוסף, הן מבחינת ההנאה והן מבחינת לקחי הכתיבה.

את הבנת הרגשות האנושיים הקשורים ביצירה ואת מידת השפעתם על חיי היוצר. כהן-אלרן מצליח להכניס אותנו לעולם הסבוך, האומלל, הספוג ביצרים, של הכותב באמצעות הסיפור שהוא כמעט סיפור מתח, ושיש בו גיבור העובר עברות על חוקי המוסר למען התהילה. עברות שיש בהן ממין הגנבה והשידול, ואשר עוצמתן אינה פחותה, וייתכן שחזקה יותר מרצח של ממש.

נושא הספר, שהוא בנפשו של כל יוצר, מוגש בצורה מרתקת ולא כדיון, למרות שניתן בהחלט להבחין בשילוב שיחות המזככות את הטיפול הרעיוני, תוך כדי מהלך העלילה ובניית הדמויות.

אגרום עוול לקורא אם אגולל כאן את סיפור העלילה הסבוך, שכן ההנאה הטמונה בגילויים הנחשפים בפנינו ברומן, עשויה להיפגם.

הרומן משלב תיאורי המקומות, הדמויות והמצבים וכן שיחות המכניסות אותנו לעולמם של הגיבורים ולמהות הכתיבה הספרותית.

הלשון עשירה מאוד. מיד בפסקה הראשונה ובעמוד הראשון מובחנת יכולתו של כהן-אלרן לחבר בין התיאור והשיחה לצורך בניית הדמות, ועל מנת לסחוף את הקורא שלו.

הספר פותח כך: "האישה אמרה: אתה מדבר שטויות. תלתה בי עיניים דבשיות גדולות, השתהה עליי את מבטה, ואני תוהה עליה. לא היה כעס בעיניה, אבל נראה שבא איזה גל והעכיר במשהו את הדבש החם והצלול, שכאילו זה עתה נרדה מלבבות הפרחים ומכוורות הדבורים.

אני לא מכיר אותך, רטנתי, אני מכיר?"

היא אמרה: לא. ואותו אתה מכיר?" וכבר אנו שבויים בשיחה הזו, סקרנים לדעת מיהו "אותו" המדובר ומוקסמים, כגיבור עצמו, מהעיניים הדבשיות. וכאשר אנו מסיימים לקרוא את הספר ושואלים

ד"ר אורה עשהאל

ערגה גדולה

יוסף כהן-אלרן.

תהילה אחרונה. פרוזה.

הוצאת צבעונים. 256 עמ'.

2011.

העלילה ברומן "תהילה אחרונה" מאת יוסף כהן-אלרן (הוצאת צבעונים, 2011), סוחפת.

לפנינו רומן בשל, זורם, מדהים. הדמויות מרתקות ומסקרנות. הקורא נכנס למבוך שבו שזורים זה בזה שני סיפורי אהבה, כביכול בלתי אפשריים, אשר נוכחותם, כסיפורים, מעוררת אמון, ובעלת עוצמה רבה יותר מהמציאות עצמה. התחכום בעלילה רב כל כך, עד שאמינות אחד מסיפורי האהבה נבדקת תוך כדי התפתחות הרומן עצמו.

אולם הדבר שמקנה לספר זה חשיבות מיוחדת הוא נושא המרכזי, אשר בעקבותיו ניתן לספר שמו: "תהילה אחרונה".

הספר עוסק בצורה ישירה במשמעות האמנות עבור האמן, בחיפוש שלו אחר הביטוי המושלם, בחתירה לתהילה, ובמחיר שמוכן אמן לשלם עבור התהילה. במקרה של הרומן, בו אנו עוסקים, זוהי התהילה האחרונה, דבר שמעצים עוד יותר

המטאפוריקה שואפת להתמקד באותם מוטיבים, כמסר תמונתי מאפיין. (כמו הכבשים אצל קדישמן). כך, יערה בן-דוד מגייסת את בעלי החיים הזוערים לאמירה הרעיונית הרצויה. דוגמאות: נמלים (עמ' 46), נקר (עמ' 14), תולעת (עמ' 14), עמ' 48, עמ' 93), הכלילית לילית (עמ' 12), פרפר (עמ' 13), אנפה (עמ' 32), סרדין (עמ' 32), ציפור (עמ' 13), עמ' 78, עמ' 77).

מלבד אלו, ישנן חזרות מטאפוריות גם במונחי אור. דוגמאות: לילה בלי ירח (עמ' 17), לשונות אש (עמ' 17), אור ממרחק קילומטר, אור בקמין (עמ' 16), ניצת אור וכד'.

עוד מאפיין חוזר, מונחי הצליל שמושאלים לתיאור מצבים נפשיים. דוגמאות: צלצול קול מוכה ירח (עמ' 17), קולות לילה בחוץ (עמ' 16), שרה מתוכי (עמ' 15), צליל מכוון (עמ' 17).

בשער: "רוח טורקת חלום" מרכזת יערה בן-דוד דימויי מים. שם, אתרי ההתרחשות והסיטואציות קרובים לנחלים, התימאטיקה מדברת על מפרש, נחל אכזב, טובע = נטוש, מים רעים = מצב קשה, וכד'.

גם – עצים, מבחינתה של יערה בן-דוד, הם מעוררי תמונה רגשית. בית עץ (עמ' 17), קירות עץ (עמ' 16), עצי יער (עמ' 13), יער (עמ' 10, עמ' 18, עמ' 19), אשוחים (עמ' 19), בין עצים צייד אורב לצבי (עמ' 33).

כמו כן, כפי שנאמר לעיל, גם צבע, גם טעם, וגם ריח, מופיעים בשירה. יין אדום (עמ' 13), ובעמ' 88: "והסגיל צבע הערב והאדים כמו תינוק מְחַנֵּק // ואיפה האמת – האמת בשקר / והשקר בְּאֵמֶת". התמונה, על מרכיביה ודימוייה, מובילה לאמירה הרעיונית, וזו מושתלת בתוך התמונות. הגלוי והסמוי מצויים בכפיפה אחת בתוך ההיצג.

(עמ' 93) "שיר תולעת": "אני כותבת

דלים

סוס טרויאני

יערה בן-דוד. סוס טרויאני

מבטן התודעה. שירה.

הוצאת כרמל.

96 עמ'. 2011.

השירה של יערה בן-דוד ויזואלית, כמו יצירות הקולאז' שלה, כך השירים. ישנם מוקדי עניין, מוגשים באסטיקה של ציור, בחיבור רב-הרכבים, שמעשירים את האמירה, גם כשהיא מבקשת להיות צנועה במסריה. זוהי שירה מומחשת, בתמונה, בצבע, בקול, במוסיקה. הקריאה מפעילה את חושי הראייה, השמיעה, הטעם, הריח. האכספוזיציה, פרישת ההיצג, מעלה אלמנטים מטאפוריים נשנים. השאלה (להשאל) מדמה הרגשה. תמונה מביעה מצב פנימי. ישנה השאלה מידית, חוויתית – חיצונית, וישנה השאלה מושהה. יש אלמנט גלוי, היינו, התמונה ומרכיביה, ובאותה עת יש מסר סמוי, מעין סיכום פנימי שנוצר מניתוח הפרטים החיצוניים.

ישנה התמלאות, ויזואלית, צבעונית, ואחר כך התרוקנות תחושתית, שהייה ב'ריק', בהוויה של פער מנטאלי.

ברצוני לחתום רשימה קצרה זו בהתייחסות לקטעים הארוטיים. יוסף כהן-אלרון הגו אמן בתיאור התפתחות מערכות יחסים וחשיפת האינטימיות שבינו לבניה. אני אישית בזה לצדקנות יתר הן כאשר מדובר בחיים ובמיוחד כאשר מדובר באמנות. שאבתי הנאה רבה מגילוי סודותיהם של גיבורי "תהילה אחרונה" ומהצצה לסודות אהבתם וחדרי משכבם.

ברומן שלפנינו ספרים נכתבים ומתפרסמים. חיים נוצרים ומסתיימים. אהבות נרקמות ומתנפצות. ■

גלית וסקר

עבדות מודרנית

לא תיקוד השמש
העור לא יצרב
רק קרני גיאון מחוירות את
שפון הלחי

לא יפרץ הרוח
צפרן לא תכחיל
רק זרועות שרשור כסופות
מצלילות כסופות –
דגימות אור דל-חמץ
על קפאון הכתף